

# **Raport**

## **z prac Rady Programowej ds. Budżetu Obywatelskiego**

### **w okresie 27.1.2016 – 31.12.2016**

Rada Programowa ds. Budżetu Obywatelskiego, zwana dalej Radą, została powołana zarządzeniem Nr 2212/VII/15 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 30 października 2015 r.

Niniejszy Raport, z wymienionego powyżej powodu, obejmuje okres od 27.1.2016 r. do 31.12.2016 r. W tym czasie Rada odbyła 16 spotkań, w trakcie których monitorowała przebieg IV edycji budżetu obywatelskiego i zajmowała się wypracowaniem rekomendacji dla V edycji budżetu obywatelskiego w Łodzi.

Ze względu na konieczność uzyskania finalnych rozstrzygnięć w stosunkowo krótkim czasie od zakończenia ewaluacji poprzedniej edycji budżetu obywatelskiego, Rada pracowała w taki sposób, iż najpierw dyskutowano nad licznymi zagadnieniami szczegółowymi dotyczącymi procesu budżetu obywatelskiego i zbierano propozycje rozwiązań czy stanowisk, a dopiero później poddawano je pod głosowanie. Propozycje, które zostały przyjęte w głosowaniu przez Radę, zyskiwały status rekomendacji dla Prezydenta Miasta Łodzi.

Wszystkie rekomendacje do V edycji budżetu obywatelskiego zostały zebrane oddzielnie na końcu Raportu, natomiast wcześniej zostały wymienione dyskutowane zagadnienia oraz dotyczące ich opinie, stanowiska i propozycje jakie prezentowali w dyskusji członkowie Rady. Zagadnienia zostały uporządkowane tematycznie według ich związku z poszczególnymi etapami budżetu obywatelskiego. Na początku wydzielono dodatkowo zagadnienia dotyczące procesu budżetu obywatelskiego jako całości.

### **Proces budżetu obywatelskiego**

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje:

- Uwzględnienie przez Radę w jej rekomendacjach do kolejnej edycji budżetu obywatelskiego (dalej: BO) uwag z ewaluacji poprzedniej jego edycji, wymaga, aby proces BO zakończył się najdalej w lipcu. Pozwoliłoby to na wypracowanie rekomendacji i uruchomienie BO nie jak do tej pory w lutym, ale już w listopadzie (tak jest np. w Warszawie), co pozwoliłoby zyskać czas na uwzględnienie deliberatywnej części procesu i spokojniejsze przeanalizowanie wniosków.
- Należy podjąć działania zmierzające do wdrażania rozwiązań elektronicznych w całym procesie BO: określić wymagania funkcjonalne dotyczące aplikacji wykorzystywanej w procesie BO, wprowadzić elektroniczne zgłaszanie wniosków (generator zgłaszania wniosków) i elektroniczne wprowadzanie kart papierowych np. poprzez ich skanowanie.
- Należy położyć nacisk na transparentność całego procesu, od składania wniosków, poprzez informację dla mieszkańców (widoczną w aplikacji) na jakim etapie rozpatrywania jest dany wniosek oraz wprowadzić możliwość wymiany poglądów pomiędzy mieszkańcami na temat danego wniosku oraz jego funkcjonalności.

- Należy zwrócić uwagę na potrzebę większego włączenia jednostek pomocniczych gminy – Rad Osiedli w proces budżetu obywatelskiego na wszystkich jego etapach od fakultatywnego opiniowania wniosków, poprzez udział w spotkaniach z autorami wniosków zgłoszonych w poszczególnych osiedlach, aż po promowanie wniosków w fazie poprzedzającej głosowanie na BO.
- Rady Osiedli powinny być zauważone i obligatoryjnie włączone w monitorowanie zgłoszonych wniosków osiedlowych.
- Należy włączyć deliberację w proces BO.
- Należy opracować wykaz zadań jakich nie można zrealizować w ramach BO.
- BO ma być faktyczną partycypacją ludzi, a nie eventem.
- Próbowaliśmy odpowiednio wykształcić wnioskodawców (do odpowiedzialnego składania wniosków), powinno to także dotyczyć głosujących (przygotowanie do świadomego wybierania zadań); potrzebne są środki na promocję partycypacji i edukację obywatelską, inaczej będą powstawały niedopracowane, nieprzemyślane wnioski, a mieszkańcy będą nieświadomie głosowali, brak zmian grozi kryzysem zaufania do BO.
- Należy dążyć do tego, aby zasady zastosowane w przyszłych edycjach BO zwiększały zarówno jakość składanych wniosków jak i świadomość mieszkańców uczestniczących w etapie głosowania. Nawet, jeżeli miałyby to prowadzić do czasowego spadku frekwencji mieszkańców w głosowaniu na zadania z BO. Istotna jest idea BO gdzie dąży się do wypracowania aktywności obywatelskiej a oddawanie karty bez świadomego głosowania wcale tej idei nie kreuje.
- Zagrożenia dla BO. Czy zachowanie lub wprowadzenie dodatkowych kryteriów ograniczających będzie miało przełożenie na udział mieszkańców Łodzi w procesie BO? Czy takim czynnikiem, z jednej strony ograniczającym a jednocześnie eliminującym „nadużycia” byłoby zrezygnowanie z głosowania papierowego na rzecz głosowania tylko i wyłącznie elektronicznego?

## **Etap zgłaszania projektów i kampanii informacyjnej**

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje uporządkowane dodatkowo według podkategorii.

### **Kwestie finansowe**

- Podział środków między osiedla.
- Wprowadzenia limitu 150 000 zł jako górnego limitu kosztów realizacji zadania osiedlowego.
- Wprowadzenie limitu 20 % ogólnej kwoty środków dla dopuszczalnych kosztów realizacji zadania ponadosiedlowego.
- Propozycja podziału środków przeznaczonych na zadania w BO na tzw. koszyki, według poniższych kategorii:
  - infrastruktura,
  - kultura i dziedzictwo,
  - tereny zielone, fauna, flora i ochrona środowiska,
  - bezpieczeństwo, czystość i porządek publiczny,
  - sport i rekreacja,
  - edukacja, dzieci i młodzież,
  - inne.

- Głosowanie na zadania w podziale na poszczególne kategorie spowoduje przewagę większych podmiotów nad mniejszymi, co ponownie doprowadzi do niesprawiedliwego wyboru zadań,
- Podział środków na tzw. koszyki byłby dobrym rozwiązaniem, ale przy zachowaniu dotychczasowego podziału środków na osiedla oraz dodatkowych środków na zadania ponadosiedlowe. W ramach tych ostatnich zadania mogłyby konkurować w obrębie poszczególnych koszyków, a każdy z głosujących miałby do dyspozycji jeden głos do oddania na każdy z koszyków.
- Wprowadzenie tzw. koszyków byłoby dobrym rozwiązaniem, ale przy zwiększeniu środków przeznaczonych na BO.

### **Kampania informacyjno-promocyjno-edukacyjna**

- Konieczne jest zwiększenie środków finansowych, aby kampania mogła w pełni być wykorzystana w działaniach promujących BO oraz pełniejsze informowanie mieszkańców o wnioskach, które składane są w bieżącej edycji BO, ale również o wnioskach składanych w poprzednich edycjach. Taką funkcję informacyjną mogłaby spełniać mapa projektów, na której byłyby widoczne złożone projekty oraz ich "nasylenie" w poszczególnych rejonach miasta.
- Istnieje potrzeba dotarcia z informacją o BO do seniorów poprzez Zespół ds. Seniorów i Radę ds. Seniorów.
- Część działań edukacyjno-informacyjnych powinna przejąć organizacja pozarządowa wyłoniona w rozpisany na tę okoliczność konkursie.
- Należy utrzymać doradztwo dla wnioskodawców.
- Sprawa doradztwa dla autorów wniosków jest bezdyskusyjna i oczywista – ma ono pozostać.

### **Szersze włączenie do współpracy jednostek pomocniczych Miasta - osiedli**

- Na osiedlu powinna mieć miejsce deliberacja, dialog nad zgłoszonymi wnioskami.
- Powinny zostać zebrane deklaracje od jednostek pomocniczych Miasta – Rad Osiedli, dotyczące zorganizowania spotkań otwartych dla mieszkańców tych jednostek w określonych terminach.
- Rady Osiedli powinny w trakcie takich spotkań oraz poza nimi promować wszystkie projekty złożone na terenie danej Rady.
- Organizowanie spotkań z mieszkańcami osiedli jest trudne i ze względu na dotarcie do mieszkańców i – w szeregu przypadków - z braku odpowiedniego lokalu (np. Osiedle Lublinek-Pienista).
- Spotkania organizowane na terenie i dla mieszkańców poszczególnych Rad Osiedli powinny być moderowane przez podmiot zewnętrzny, np. wyłonią w drodze konkursu organizację pozarządową.

### **Spotkania z wnioskodawcami/mieszkańcami informacyjne/preselekcyjne, zgłaszanie uwag do wniosków**

- Ważne zagadnienie to czy i ewentualnie w jaki sposób wprowadzamy etap preselekcji wniosków lub informowania o nich z możliwością zgłaszania zastrzeżeń.

- Spotkania z autorami wniosków mogą mieć charakter informacyjny lub preselekcyjny.
- Należy przedstawić na możliwie wczesnym etapie informacje o wnioskach i dać możliwość zgłaszania zastrzeżeń.
- Powinno się stworzyć szersze możliwości dyskusji i zgłaszania zastrzeżeń do wniosków skutkujące pojawieniem się szansy ich modyfikacji albo wycofania.
- Należy zachować 2-3 tygodnie na zgłaszanie uwag i opinii do złożonych wniosków,
- Należy przeznaczyć 14 dni na składanie uwag do zgłoszonych wniosków oraz organizowanie w tym samym czasie spotkań informacyjno-mediacyjnych albo przeznaczyć 14 dni na składanie uwag do zgłoszonych wniosków oraz 14 dni na organizowanie spotkań informacyjno-mediacyjnych.
- Wobec pojawiania się częstych zastrzeżeń do wniosków, potrzebne byłyby spotkania pozwalające na rozpoczęcie dialogu między oponentami wniosku a jego autorem/ami z udziałem przedstawicieli Biura ds. Partycypacji Społecznej, Doraźnej Komisji ds. BO czy NGOs. Budżet obywatelski to głównie dialog. Trzeba próbować wypracować rozwiązania satysfakcjonujące różne strony.
- Należy ogłosić BO jak najwcześniej, a do harmonogramu należy wprowadzić etap uzgodnieniowy o charakterze informacyjnym, uwzględniający m.in. czas na zgłaszanie przez mieszkańców uwag i zastrzeżeń do wniosków,
- Potrzebne są instrumenty by móc doprowadzić do dialogu, inaczej skazujemy się na nieskuteczność (wielu autorów wniosków odmawia współpracy, nie odpowiada na maile czy telefony). Bez dialogu z kolei nie ulepszymy wniosku, nie wypracujemy kompromisu. Dlatego należy rozważyć, podobnie jak np. jak w Warszawie, większą twardość ze strony Urzędu w stosunku do wnioskodawców.
- Powinny być spotkania na osiedlach z obligatoryjnym udziałem autorów i mieszkańcami. W przypadku nieobecności autorów wniosku, wniosek byłby odrzucany.
- Potrzebny jest rygoryzm – jak autor nie przychodzi na spotkanie, to niech decydują inni albo niech wniosek zostanie odrzucony.
- Uzgodnienia w sprawie wniosku powinny zapadać w trójstronnym zespole ds. dialogu z udziałem mieszkańców, autorów i przedstawicieli wydziału.
- Eliminowanie wniosków nie służy edukacji mieszkańców; preselekcja miałaby sens przy podejściu do BO zgodnie z koncepcją jakościową a nie ilościową. Takie podejście jest możliwe przy np. 100 wnioskach, ale nie przy 1500.
- Kto miałby decydować o preselekcji? Czy najbardziej zdeterminowana grupa oponentów jakiegoś wniosku? Takie rozwiązanie nie byłoby dobre. Nie jest też łatwe rozstrzygnięcie co do dopuszczenia głosowania negatywnego.
- Należy odejść od preselekcji wniosków na rzecz ich prezentacji na spotkaniach lub w innej formie (np. przez internet w powszechnie dostępnych aplikacjach oraz na specjalnej platformie internetowej).
- Należy wprowadzić okres np. 2 tygodni na zgłaszanie zastrzeżeń, a potem organizować trójstronne spotkania (autor, oponenti/mieszkańcy, urząd).
- Spotkania z autorami i mieszkańcami należy organizować w dwóch turach – pierwszej, po formalnej ocenie wniosków przez Biuro ds. Partycypacji Społecznej (dalej: BPS) oraz drugiej, tylko w sprawie wniosków budzących kontrowersje, po ocenie merytorycznej

przez komórki organizacyjne UML, które miałyby brać pod uwagę uwagi z pierwszej tury spotkań. Spotkania byłyby obligatoryjne dla autorów wniosków, a organizowane przez zainteresowane rady osiedli albo BPS, jeżeli poszczególne rady osiedli nie podejmą się takiej organizacji. Te pierwsze spotkania miałyby charakter informacyjny, ale też służyłyby doskonaleniu wniosków, nawiązywaniu kontaktów. Te drugie, z udziałem urzędników, służyłyby rozwiązywaniu problemów i zapobieganiu kontrowersjom dotyczącym poszczególnych wniosków.

- Alternatywnym rozwiązaniem do powyższego jest przyjmowanie przez 14 dni, już po analizie merytorycznej i opiniowaniu zadań przez Doraźną Komisję ds. Budżetu Obywatelskiego, uwag i propozycji mieszkańców do wniosków, a następnie przez kolejne 14 dni organizowanie spotkań z autorami wniosków i mieszkańcami w przypadku wniosków kontrowersyjnych z celem analogicznym jak wyżej. Można też rozważyć wprowadzenie zespołu ekspertów, który w odniesieniu do wniosków kontrowersyjnych mógłby formułować rekomendacje dla Prezydenta, choćby zwracające uwagę na zagrożenia realizacji.

### **Uprawnienie do składania wniosków w danym osiedlu**

- Składanie wniosków dotyczących osiedla wyłącznie przez mieszkańców danego osiedla czy też przez wszystkich mieszkańców Łodzi.
- Należałoby bardziej związać wnioski z mieszkańcami danego osiedla, np. poprzez ograniczenie liczby wniosków składanych przez jednego autora do jednej propozycji (skasuje to np. składanie 36 takich samych wniosków bez rozpoznania specyfiki poszczególnych osiedli).
- Zgłaszanie wniosków przez osoby nie będące mieszkańcami tego osiedla. Jest to przypadek m.in. wniosków o stacje roweru miejskiego budzących protesty. Zdaniem mieszkańców osiedla dopuszczenie takiej możliwości prowadzi do zabierania środków przeznaczonych dla tego osiedla, bo wiadomo, że rower jest popularny i wygra. Czy w tej sytuacji nie należałoby ograniczyć składania wniosków osiedlowych tylko do mieszkańców z tego osiedla?

### **Formularz zgłoszeniowy zadania do BO**

- Ostatni formularz był zbyt ogólnikowy; wykonano za duży skok w porównaniu z poprzednią edycją BO. Może należałoby wprowadzić – jak w Warszawie – wymóg określenia kategorii do jakiej zalicza się wniosek oraz informacje o kosztach utrzymania projektu i jego dostępności.
- Należy rozbudować formularz zadania do BO, pozwoli to uzyskać mniej wniosków, ale lepiej przygotowanych.
- Kwestia opracowania ramowego formularza wniosku (pojawiają się protesty, że są różnice kiedy ktoś sobie ściąga formularz ze strony i go potem wypełnia).
- Propozycja opracowania formularza osadzonego w formacie .PDF.
- Należy doprecyzować wygląd wniosku, kwestię dostępności, wprowadzić zasadę jedna propozycja jeden wniosek.
- Problem dotyczący inwestycji na danym terenie: czy wniosek powinien zawierać zgodę właściciela bądź administratora danego terenu bądź budynku na możliwość realizacji zadań w ramach BO lub potwierdzenie, że dana inwestycja nie koliduje z planami dotyczącymi danego terenu.

- Czy mamy wymagać na formularzu zgody/potwierdzenia albo przyjęcia do wiadomości z możliwością wniesienia uwag ze strony kierownika instytucji, której dotyczy wniosek?
- Czy i ewentualnie w jaki sposób doprecyzowujemy warunki dotyczące wskazania realizatora wniosku?
- Na formularzu wniosku należy umieścić punkt dotyczący potwierdzenia przyjęcia do wiadomości jego treści przez kierownika placówki/jednostki, do której wniosek się odnosi. Nie chodzi tu o negację, ale o uzyskanie istotnych uwag co do np. planów instytucji albo realizowanych już przez nią przedsięwzięć.
- Wniosek powinien zawierać sprecyzowaną lokalizację jego realizacji, a gdy jej brak, komórka merytoryczna powinna ją doprecyzować w porozumieniu z autorem.
- Należy przeznaczyć więcej miejsca na informacje o zadaniu.
- Należy zrezygnować z wymogu zebrania podpisów osób popierających zadanie, bo z racji braku ograniczenia skąd mają one pochodzić, w wielu przypadkach nie ma związku między miejscem zamieszkania a popieranymi zadaniami.
- Nie należy rezygnować ze zbierania podpisów z poparciem dla zadania, bo one weryfikują zainteresowanie danym pomysłem, są pierwszym ważnym krokiem w procesie BO.
- Nie można upraszczać nadmiernie formularza, ponieważ to wyjąławia go z istotnych treści, ważnych dla osób głosujących.
- Należy powrócić do wcześniejszej wersji formularza, ponieważ zawierała ona duży zakres informacji potrzebnych na etapie głosowania; byłaby to szansa dla tych, którzy chcą głosować świadomie.
- Należy dodać do formularza np. zasady rekrutacji uczestników projektu oraz bardziej szczegółowy program proponowanych zajęć.
- Obok tytułu od autora należy wprowadzić podtytuł redagowany przez urzędnika uzupełniający informacje.
- Należy dodać do formularza pełny opis zadania, a także wprowadzić wymóg podania, o ile tylko jest to możliwe, dokładnego adresu/rejonu ulic, z możliwością załączenia mapki z lokalizacją obok – ewentualnie – numeru geodezyjnego działki;
- Należy wyeliminować przypadki podawania terenów, na których ma być realizowane zadanie, bez wskazania konkretnej lokalizacji, ponieważ mieszkańcy mają prawo wiedzieć, gdzie coś ma powstać/być realizowane.
- Należy dać prawo urzędowi – za zgodą autora – do modyfikacji tytułu/opisu zadania w przypadku niespójności zakresowej tytułu i opisu.
- Wnioski do BO powinny być składane elektronicznie.
- Należy doprecyzować wskazywanie w propozycjach zadań do BO realizatora wniosku oraz używanie nazw własnych i nazwisk.

### **Sprawa dostępności**

- Problem dostępności dla mieszkańców zadań realizowanych w ramach BO (np. zakupu aparatury do przychodni zdrowia a następnie wykorzystywania jej do działalności

komercyjnej tejże przychodni). Czy w zasadach BO nie powinien znaleźć się zapis uniemożliwiający lub ograniczający taką działalność.

- Czy i ewentualnie jak precyzujemy kryterium dostępności i jaki z niego robimy użytek?
- Potrzeba dookreślenia dostępności zadań, przed jej wykorzystaniem w formularzu, w postaci szeregu parametrów (np. dla kogo - beneficjenci, w jakich miesiącach, dniach tygodnia, w jakich godzinach, nieodpłatnie/płatnie).
- Sens umieszczenia informacji o dostępności na karcie do głosowania.
- Traktowanie dostępności informacyjnie czy też jako kryterium kwalifikującego wnioski do uwzględnienia w procedurze BO.
- Przydatność skrótowych i rozbudowanych kategoryzacji dostępności.
- Wiarygodność danych dotyczących dostępności przy różnych sposobach jej operacjonalizacji na formularzu,
- Opisywanie dostępności przez autorów wniosków czy urzędników.
- Weryfikowanie prawdziwości informacji o dostępności podanych we wnioskach przez urzędników.
- Rola kierowników placówek, których dotyczą wnioski, w kontekście opiniowania dostępności.
- Informowanie mieszkańców o dostępności zadania zrealizowanego ze środków BO.
- Umieszczanie informacji o dostępności na formularzu zgłoszeniowym czy karcie analizy.
- Traktowanie dostępności ograniczonej (np. winda w DPS), jako okoliczności nie wykluczającej zadania z głosowania i możliwości realizacji.

## **Etap analizy i weryfikacji wniosków**

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje uporządkowane dodatkowo według podkategorii.

### **Karta analizy zadania zgłoszonego do BO**

- Należy wprowadzić punkt dotyczący rewitalizacji obszarowej. Plan tej rewitalizacji obejmuje w kolejnych latach większość terenu Łodzi. Oznacza to, iż może dojść do kolizji wniosków do BO z planami rewitalizacyjnymi i zagrożenia niegospodarnością. Dlatego do formularza analizy propozycji zadania do BO należałoby wprowadzić opinię dyrektora Biura ds. Rewitalizacji.
- Należy wprowadzić wymóg współpracy z autorem i mieszkańcami przez komórki merytoryczne.

### **Sposób analizy zadania zgłoszonego do BO**

- rady osiedla powinny, jak w Poznaniu, opiniować i rekomendować wnioski do BO, powinny też być zapraszane na posiedzenia Doraźnej Komisji,
- nie należy doprowadzać do innej oceny wniosków przez rady osiedli niż formalna, w przeciwnym razie nie wiadomo co zrobić z opinią negatywną,

- propozycja włączenia rad osiedli w procedurę opiniowania wniosków do BO. Rada Programowa zgodziła się, iż wobec niechęci niektórych rad osiedli do zajmowania stanowiska, w procesie analizy wniosku powinno się znaleźć miejsce na fakultatywną opinię rady danego osiedla (w odniesieniu tylko dla zadań osiedlowych).
- Należy uregulować kwestie nieracjonalnych propozycji typu piąta stacja rowerowa na małym osiedlu, na którym są już cztery. Chodzi o jakąś regulację systemową zapobiegającą niegospodarności. Być może potrzebne jest określenie jakichś warunków brzegowych chroniących przed nieracjonalnym wydaniem publicznych środków.
- Należy wprowadzić precyzyjne kryteria oceny, doprecyzowanie zakresu prac (na jakie zadania mogą składać wnioski „placówki” zwłaszcza „placówki niepubliczne” oraz rozwiązanie kwestii umów dzierżawy i użyczenia na tereny objęte konkretną propozycją zadania zgłaszanego do BO.

### **Dookreślenia kryteriów dla Doraźnej Komisji Rady Miejskiej**

- Lista okoliczności uniemożliwiających zakwalifikowanie do głosowania propozycji zadań zgłoszonych do BO powinna obejmować w szczególności:
  - lokalizację zadania na terenie objętym umową dzierżawy, użyczenia albo przewidzianym do sprzedaży;
  - niezgodność zadania z ustaleniami przyjętymi w dokumentach o charakterze strategii rozwoju miasta lub polityk sektorowych;
  - niezgodność z projektami realizowanymi przez Miasto np. rewitalizacji obszarowej czy projektów unijnych;
  - nieracjonalność zadania w kontekście zmian przewidzianych w aktach prawnych takich jak ustawy, akty prawa miejscowego, zarządzenia Prezydenta Miasta, dotyczących np. likwidacji gimnazjów w ramach reformy systemu oświaty;
  - niezgodność zadania z zaakceptowanymi planami lub zadaniami już przyjętymi do realizacji albo realizowanymi na terenie np. szkoły, innej instytucji czy też ciągu komunikacyjnego.

### **Inne propozycje**

- Wprowadzenie możliwości odwołania od rozstrzygnięcia Doraźnej Komisji, zarówno przez wnioskodawcę jak i merytoryczną komórkę.
- Wprowadzenie prawa do modyfikacji wniosku przez urząd, o ile wniosek dotyczy jakiegoś elementu rozwiązania systemowego np. sterowania ruchem, roweru miejskiego.
- Doprecyzowanie kwestii dostępności przy rozpatrywaniu wniosków.
- Realizacja zadań z BO na terenie placówek niepublicznych (przypadki dotyczące braku możliwości prawnych)
- Postępowanie z wnioskami nakładającymi się na siebie (patrz: defibrylatory).
- Propozycja Biura Inżyniera Miasta wprowadzenia nowej praktyki do procesu analizowania wniosków do BO. W przypadkach, kiedy występuje rozbieżność między opinią komórki merytorycznej (negatywna) i Doraźnej Komisji (pozytywna) wchodziłyby w grę dwa rozwiązania: przyjęcie, iż Doraźna Komisja nie może zmienić opinii komórki merytorycznej albo przekazanie każdego przypadku z rozbieżnymi opiniami do ponownego przeanalizowania przez specjalny zespół zespół/ciało eksperckie,

który mógłby rekomendować Prezydentowi Miasta Łodzi rozstrzygnięcie wraz ze wskazaniem ewentualnych zagrożeń i możliwości manewru.

- Poszerzenie składu Doraźnej Komisji RM o przedstawicieli NGOs i rad osiedli.
- Propozycja powołania zespołu odwoławczego, który miałby rozpatrywać odwołania i uwagi wobec zadań budzących kontrowersje wśród mieszkańców oraz wskazywałby zagrożenie w realizacji tych zadań.

## **Etap głosowania**

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje:

- Lokale do głosowania nie powinny się mieścić w budynkach i instytucjach, które są beneficjentami BO. Padła również propozycja usytuowania punktów do głosowania w namiotach obsługiwanych np. przez wolontariuszy spoza UMŁ.
- Należy uszczelnić proces głosowania – jedna osoba jeden głos.
- Należy wprowadzić zasadę „jedna osoba, jedna karta”,
- Możliwość oddania głosu tylko w jednym wybranym osiedlu czy też w kilku.
- Głosowanie- zasady głosowania, w tym głosowania negatywnego.
- Należy stworzyć listę okoliczności pozwalających na wycofanie zadania z listy zadań do BO, które mają być poddane pod głosowanie np. rezygnacja autora.
- Głosowanie ma odbywać się w wyznaczonych punktach; potrzebny jest w nich asystent, który będzie pomagał głosującym, ale też wprowadzał na bieżąco dane z kart papierowych do aplikacji wspierającej BO; osoby niepełnosprawne mogą złożyć wniosek o wizytę urzędnika (dotrze z kartą do głosowania) w domu.
- Głosowanie papierowe nie daje równych szans, ponieważ szkoły, przedszkola czy poradnie wykorzystują zależność pacjentów, uczniów albo pracowników do zbierania kart do głosowania. Ten sposób głosowania podważa wiarygodność BO, dlatego powinno być zachowane tylko głosowanie osobiste w punktach i głosowanie internetowe.
- BO jest budżetem niedoboru, kompensuje braki środków dla szkół i na drogi. Dotąd dopóki będzie brakowało środków na te cele poza BO, będzie trwała walka o środki dostępne z BO.
- Powinny być mobilne punkty do głosowania internetowego.
- Należy zwiększyć udział głosowania internetowego przy utrzymaniu głosowania metodą tradycyjną – papierową, ale przy głosowaniu osobistym w wyznaczonych punktach do głosowania, co wyrówna szanse wszystkich podmiotów oraz zwiększy postawę obywatelską oraz odpowiedzialność za oddany głos.
- Osobiste głosowanie zwiększy świadomość głosujących oraz spowoduje, iż głosowanie na konkretne zadania będzie w pełni decyzją osoby głosującej.
- Patrząc na ewaluację BO w miastach, w których zlikwidowano głosowanie papierowe można zauważyć brak uwag na nieprawidłowości dotyczące głosowania (co najwyżej respondenci podnosili niewystarczającą ilość punktów do głosowania).

- Mieszkańcy, którzy pobierali karty do głosowania w instytucjach kolportujących je, bez inicjatywy tych instytucji nie głosowaliby w BO co nie służy kształtowaniu postaw obywatelskich.
- Newralgicznym punktem BO jest wykorzystywanie w głosowaniu stosunku zależności czy podległości np. nauczyciel/uczeń, pracodawca/pracownik.
- Powinna pojawić się czytelna informacja, iż można głosować i elektronicznie i na karcie papierowej.
- Propozycja przeniesienia organizacji pikników miejskich na czas głosowania w BO wraz z organizacją punktów do głosowania podczas ich trwania.
- Propozycja określenia liczby oraz usytuowanie punktów do głosowania: 5 punktów w budynkach dawnych delegatur oraz po jednym w każdym z 36 osiedli. Przy tworzeniu punktów do głosowania w osiedlach, naturalnym partnerem byłiby członkowie jednostek pomocniczych – Rad Osiedli – jeżeli tylko wyrażą wolę pełnienia takich dyżurów. Punkty do głosowania można również zorganizować na terenie instytucji kultury, w Centrach Zajęć Pozaszkolnych, bibliotekach. Właściwy jest postulat wyłączenia tych instytucji, na terenie, których zgłoszone są zadania z BO.
- Należy "uwolnić" głosowanie na zadania osiedlowe, ponieważ niektórzy mieszkańcy chcą głosować np. na zadania w osiedlu gdzie mieszkają i pracują albo w osiedlu gdzie mieszkają i w osiedlu, gdzie uczą się ich dzieci.
- Zamiast 5 głosów na zadania osiedlowe powinny zostać 3, kolejne powyżej trzech są mniej przemyślane.
- Z 3 głosów na zadania osiedlowe 2 dotyczyłyby wybranego osiedla, a jeden dowolnego.
- 5 głosów na zadania osiedlowe powinno zostać zachowane. Problemy z ich wykorzystaniem wynikają z braku edukacji.
- Warto zachować powściągliwość z "uwolnieniem" głosów, ponieważ może dojść do decydowania przez innych o tym co będzie u kogoś i wybrania zadań niechcianych na osiedlu.
- "Uwolnienie" głosów nie jest właściwe, ponieważ podważa podział środków między osiedla, lepiej rozpoznajemy potrzeby kiedy głosujemy tam, gdzie mieszkamy.
- Nie należy zmieniać obecnej zasady głosowania na zadania osiedlowe, mieszkańcy powinni identyfikować się z osiedlem.
- Głosowanie na zadania osiedlowe się sprawdziło, sygnalizowane w debiucie zastrzeżenia mogą być mylące.
- Obecna prosta procedura głosowania na zadania osiedlowe (na wybrane dowolnie osiedle) jest lepsza, stwarza mniej szans na błędy.
- Utrzymanie zadań osiedlowych daje szerokie możliwości radom osiedli (promocja, kontrola realizacji zadań, pomysły do realizacji własnych zadań).

## **Etap ustalania wyników**

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje:

- Ustalanie wyników – tylko wg liczby głosów czy też należałoby uwzględnić zasadę kosztochłonności lub minimalnej liczby głosów oddanych na projekt,

- Wprowadzenie minimalnej liczby głosów uprawniające do znalezienia się danego zadania na liście zadań do realizacji,

## Inne kwestie

Przedyskutowane zagadnienia oraz zaprezentowane opinie, stanowiska i propozycje obejmują następujące pozycje:

- Propozycja przygotowania formuły tzw. małych szkolnych BO, jako elementu edukacji dzieci i młodzieży, a także wykształceniu dobrych praktyk oraz etycznego działania głównie w procesie głosowania na zadania przeznaczone do realizacji. Być może warto byłoby wydzielić taką pulę środków dla szkół, aby pokazać przyszłym beneficjentom środków z BO czysty proces przebiegu BO, bez „kombinowania”. Zapobiegłoby to także zaprzepaszczeniu potencjału dzieci, które w niedalekiej przyszłości (po ukończeniu 16 lat) włączą się w proces BO.
- Użytek ze środków, które zostają niewykorzystania po realizacji wniosków do BO.
- Brak przywiązania części autorów do ich wniosków źle świadczy o BO w Łodzi; potrzebne jest ciało do debaty nad partycypacją, deliberacją i edukacją w tym zakresie.
- Konsekwencje ujawnienia nowych okoliczności uniemożliwiających realizację zadania do BO np. pojawienia się roszczenia do terenu, na którym miałyby być realizowane; odkrycie istnienia wcześniejszych projektów czy zobowiązań wobec danego terenu.
- Stworzenie listy sytuacji pozwalających na wycofanie zadania przewidzianego do realizacji z budżetu Miasta obejmujących w szczególności ujawnienie nowych okoliczności uniemożliwiających realizację zadania np. pojawienia się roszczenia do terenu, na którym miałyby być realizowane; odkrycie istnienia wcześniejszych projektów czy zobowiązań wobec danego terenu.
- Wprowadzenie zasady realizacji zadań do BO z zastrzeżeniem (o ile nie wystąpią okoliczności uniemożliwiające realizację z przyczyn niezależnych od Miasta, np. zmiany w prawie powszechnym, brak firm chętnych do udziału w przetargu).
- Propozycja podziału wniosków na duże i małe. Z obserwacji prowadzonych w poszczególnych edycjach BO wynika, że na małe projekty głosuje z reguły mniejsza liczba mieszkańców, natomiast większe angażują zdecydowanie większą liczbę głosujących. Modelowym rozwiązaniem byłaby rywalizacja pomiędzy projektami o zbliżonych środkach potrzebnych na ich realizację.
- Propozycja, aby pilotażowo wprowadzić podział na projekty duże i małe dla zadań ponadosiedlowych.
- Propozycja, aby przy podziale zadań ponadosiedlowych na małe i duże, na zadania małe wydzielona została kwota 2 500 000 zł, a maksymalny koszt zadania nie był większy od 50 000 zł. Pozostałe środki przeznaczone na zadania ponadosiedlowe byłyby przeznaczone na zadania o kosztach realizacji większych niż 50 000 zł lecz nie większych niż 20 % środków przeznaczonej na ten rodzaj zadań.
- Inny wariant ww. propozycji: zadania małe – 20 % ogółu środków (ok. 2 000 000,00 zł), przy czym koszt realizacji jednego zadania nie przekraczałby 100 000,00 zł, zadania duże – 80% ogółu środków(ok. 8 000 000,00 zł), przy czym koszt realizacji jednego zadania byłby większy niż 100 000,00 zł, a nie przekraczałby 2 000 000,00 zł.

- Dwie wersje głosowania na zadania duże i małe. Pierwsza miałaby uwzględniać tylko pięć głosów do swobodnego podziału pomiędzy oba rodzaje zadań. Druga, uwzględniałaby po pięć głosów na każdą z powyższych kategorii.
- Postulat, żeby mapa „różowa” ŁOG-u z pokazującą tereny należące do Miasta, z której szeroko korzystają mieszkańcy, była zaktualizowana w analogicznym stopniu jak to ma miejsce w przypadku innych warstw mapy ŁOG dostępnej pod linkiem [mapa.lodz.pl](http://mapa.lodz.pl).

## **Rekomendacje**

### **Rady Programowej ds. Budżetu Obywatelskiego**

### **dotyczące zmian do wdrożenia w V edycji BO**

#### **Etap zgłaszania projektów i kampanii informacyjnej**

- 1) Umieszczenie w formularzu zgłoszeniowym zadania do budżetu obywatelskiego dodatkowych punktów: uzasadnienia realizacji zadania, szczegółowego opisu projektu, informacji o zasadach dostępności projektu (przykłady rodzajów takiej dostępności miałyby znaleźć się na formularzu) wraz z potwierdzeniem tej dostępności przez administratora placówki/institucji, na terenie której dany projekt miałby zostać zrealizowany, dookreślenia pojęcia lokalizacji poprzez wskazanie konkretnego miejsca: nazwy instytucji/placówki, parku, ulicy z numerem albo przynajmniej rejonu ulic, a ponadto numeru geodezyjny działki oraz określenia odbiorców projektu np. dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy, zwierzęta itp.
- 2) Organizowanie spotkań informacyjnych mających na celu przybliżenie projektów mieszkańcom. Byłyby to spotkania z obligatoryjnym udziałem autorów wniosków albo ich przedstawicieli z konsekwencją nie uwzględnienia wniosku nieobecnego autora/jego przedstawiciela w dalszym procedowaniu.
- 3) Podanie tylko swojego imienia, nazwisko oraz podpisanie oświadczenia o byciu mieszkańcem Łodzi na liście poparcia danego wniosku załączanej do formularza zgłoszeniowego.
- 4) Szacunkowe koszty propozycji zadania ponadosiedlowego zgłoszonego do budżetu obywatelskiego, nie mogą przekraczać, po weryfikacji merytorycznej, równowartości 20 % łącznej kwoty środków przeznaczonych na zadania ponadosiedlowe (jest to kwota wynosząca dokładnie 1 980 000 zł).

#### **Etap analizy i weryfikacji wniosków**

- 5) Wprowadzenie kategoryzacji zadań (zbliżonej do kategoryzacji z poprzednich edycji BO), której dokonywaliby pracownicy UMŁ; kategorie te byłyby umieszczane na liście zadań do głosowania oraz stanowiłyby tagi ułatwiające przeszukiwanie zbioru zadań.

#### **Etap głosowania**

- 6) Utworzenie w siedzibach Urzędu Miasta Łodzi 6 punktów do głosowania papierowego i internetowego czynnych przez okres co najmniej 3 tygodni w godzinach pracy UMŁ, przy czym głosowanie papierowe ma mieć charakter osobisty (jedna osoba – jedna karta) z wykorzystaniem ostemplowanej pieczęcią Urzędu Miasta Łodzi karty do głosowania pobieranej i oddawanej w punktach do głosowania. Głos odrębny zgłosił Przewodniczący Rady Programowej. Według niego głosowanie w BO powinno odbywać się wyłącznie w formie internetowej.
- 7) Numer PESEL może być wykorzystany tylko raz w głosowaniu na dany rodzaj zadań, nie ma możliwości tzw. dogłosowywania, czyli głosowania więcej niż jeden raz.

- 8) W aplikacji do głosowania na zadania do budżetu obywatelskiego ma zostać uwzględniona mapa Łodzi z naniesionymi lokalizacjami zadań, na które można głosować.
- 9) Głosowanie internetowe ma być możliwe w dysponujących odpowiednim sprzętem i dostępem do Internetu miejskich bibliotekach oraz innych instytucjach/placówkach miejskich (o ile nie został zgłoszony wniosek do BO dotyczący danej instytucji/placówek, za wyjątkiem bibliotek).

### **Etap ustalania wyników**

Brak rekomendacji dotyczących zmiany obecnych zasad.

## **Rekomendacje Rady Programowej ds. Budżetu Obywatelskiego dotyczące utrzymania dotychczasowych rozwiązań w V edycji BO**

- 10) Utrzymanie głosowania na zadania osiedlowe w jednym wybranym osiedlu.
- 11) Pozostawienie dotychczasowego sposobu głosowania, tj. papierowo z wykorzystaniem karty do głosowania oraz elektronicznie z wykorzystaniem aplikacji do głosowania.
- 12) Pozostawienie 5 głosów na zadania osiedlowe i 5 na zadania ponadosiedlowe.
- 13) Odrzucenie propozycji ograniczenia głosowania tylko do osób zameldowanych lub płacących podatki w Łodzi.
- 14) Zachowanie obowiązku dołączania do formularza zgłoszeniowego zadania do budżetu obywatelskiego listy poparcia z danymi co najmniej 15 osób poza autorem/autorami wniosku.

### **Inne rekomendacje**

- 15) Podział zadań na tzw. koszyki tematyczne może być brany pod uwagę po zwiększeniu kwoty na BO w przyszłych jego edycjach.
- 16) W przypadku uwzględnienia tzw. koszyków tematycznych, należy uszczegółowić kategorię „inne” (jest zbyt obszerna) i przyporządkować zadania mieszczące się w tej kategorii do zadań z poszczególnych koszyków zwiększając ich zakres.

| <b>Osiedle</b>          | <b>Liczba mieszkańców osiedla w/g stanu na 30.06.2016</b> | <b>Środki dla danego osiedla w zaokrągleniu do 10 tys.</b> |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| Bałuty Centrum          | 47 128                                                    | 1 850 000                                                  |
| Bałuty Doły             | 42 241                                                    | 1 680 000                                                  |
| Bałuty Zachodnie        | 6 819                                                     | 440 000                                                    |
| Julianów-Marysin-Rogi   | 11 536                                                    | 600 000                                                    |
| Łagiewniki              | 1 695                                                     | 260 000                                                    |
| Radogoszcz              | 31 284                                                    | 1 290 000                                                  |
| Teofilów Wielkopolska   | 45 187                                                    | 1 780 000                                                  |
| Wzniesień Łódzkich      | 1 307                                                     | 250 000                                                    |
| Chojny                  | 32 446                                                    | 1 330 000                                                  |
| Chojny Dąbrowa          | 49 014                                                    | 1 900 000                                                  |
| Górniak                 | 18 905                                                    | 860 000                                                    |
| Nad Nerem               | 1 086                                                     | 240 000                                                    |
| Piastów - Kurak         | 20 174                                                    | 910 000                                                    |
| Rokicie                 | 17 301                                                    | 800 000                                                    |
| Ruda                    | 11 394                                                    | 600 000                                                    |
| Wisłok                  | 3 333                                                     | 320 000                                                    |
| Karolew Retkinia Wschód | 37 497                                                    | 1 510 000                                                  |
| Koziny                  | 10 456                                                    | 570 000                                                    |
| Lublinek Pienista       | 5 097                                                     | 380 000                                                    |
| Montwiła Mireckiego     | 1 665                                                     | 260 000                                                    |
| Retkinia Zachód Smulsko | 26 767                                                    | 1 140 000                                                  |
| Stare Polesie           | 34 609                                                    | 1 410 000                                                  |
| Zdrowie Mania           | 3 135                                                     | 310 000                                                    |
| Złotno                  | 7 577                                                     | 460 000                                                    |
| Katedralna              | 38 429                                                    | 1 540 000                                                  |
| Śródmieście Wschód      | 18 626                                                    | 850 000                                                    |
| Andrzejów               | 5 583                                                     | 400 000                                                    |
| Dolina Łódki            | 2 011                                                     | 270 000                                                    |
| Mileszki                | 1 807                                                     | 260 000                                                    |
| Nowosolna               | 3 865                                                     | 340 000                                                    |
| Nr 33                   | 777                                                       | 230 000                                                    |
| Olechów Janów           | 20 906                                                    | 930 000                                                    |
| Stary Widzew            | 22 531                                                    | 990 000                                                    |
| Stoki-Sikawa-Podgórze   | 10 777                                                    | 580 000                                                    |
| Widzew Wschód           | 38 595                                                    | 1 550 000                                                  |
| Zarzew                  | 20 503                                                    | 920 000                                                    |
| Ponadosiedlowe          |                                                           | 9 990 000                                                  |
| <b>Suma końcowa</b>     | <b>652 063</b>                                            | <b>40 000 000</b>                                          |